

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA ANDRAGOGIKY A PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ

bakalářské prezenční studium
2006-2009

Kristýna Hlavičková

Zaměstnávání rodičů s malými dětmi

The Parents with Small Children as Employees

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kolín 2009

Vedoucí práce

PhDr. M. Kopecký, Ph. D.

Prohlašuji,

že tuto předloženou bakalářskou práci jsem vypracovala zcela samostatně a uvádím v ní všechny použité prameny a literaturu.

V Kolíně, 28.06.2009

Kristýna Hlavičková

0 Úvod	5
1 RODINNÁ POLITIKA A JEJÍ MÍSTO V PROBLEMATICE PRACOVNÍHO UPLATNĚNÍ RODIČŮ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	7
1.1 Vymezení pojmu rodinná politika	7
1.2 Přehled legislativy České republiky vztahující se k problematice možnosti pracovního uplatnění rodičů dětí předškolního věku a vliv této legislativy na možnosti rodičů	10
1.2.1 Základní právní rámec života rodin v České republice	12
1.2.2 Úprava mateřské a rodičovské dovolené a další opatření pracovně právní povahy	13
1.2.3 Finanční podpora rodiny	18
1.3 Možná doporučení pro směřování rodinné politiky České republiky	21
2 VLIV SOUČASNÉ SITUACE EXISTUJÍCÍHO INSTITUCIONÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ SLUŽEB PÉČE O DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU NA MOŽNOST PRACOVNÍHO UPLATNĚNÍ RODIČŮ	23
2.1 Síť jeslí v ČR, její struktura a dostupnost	24
2.2 Síť mateřských škol v ČR, její struktura a dostupnost	31
2.3 Alternativní instituce služeb péče o děti předškolního věku	36
2.3.1 Legislativní rámec poskytování služby péče o děti předškolního věku v soukromém sektoru	36
2.3.2 Evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci a možný vliv této formy péče o děti předškolního věku na danou situaci	38
2.3.3 Další možné varianty služeb péče o děti	44
3 ZÁVĚR	46
4 SOUPIS BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ	48
5 BIBLIOGRAFIE	53

RESUMÉ

Tato bakalářská práce se zabývá legislativou plynoucí z rodinné politiky České republiky a sítě služeb péče o děti předškolního věku v České republice. V první části si autorka klade za cíl ukázat strukturu rodinné politiky České republiky a jednotlivá opatření rodinné politiky České republiky a jejich vliv na možnost pracovního uplatnění rodičů s dětmi předškolního věku. V druhé části práce se autorka věnuje existující síti služeb péče o děti předškolního věku v České republice. Na konci práce autorka především odpoví na následující otázku: Mají v České republice rodiče s dětmi předškolního věku, kteří se chtějí po rodičovské dovolené vrátit do zaměstnání, dostatečnou možnost využít služeb péče o děti?

Klíčová slova: kombinace pracovního a rodinného života, rodinná politika, péče o dítě, předškolní výchova - Česko

This bachelor's theses is focused on legislation ensued from the family policy of the Czech Republic and on the institutions of child care for the children at the age up to six. The author sets a task to show the structure of the family policy of the Czech Republic in the first part of the theses. She tries to show various steps of the family policy and their influence on the possibilities of parents with small children as employees. The second part of the theses considers current system of pre-school child care institutions in the Czech Republic. At the end of the theses, the author tries to answer the following question: Do the parents with children of the pre-school age have enough possibilities to use child care services, if they want to return to their jobs after their parental leave?

Keywords: combining work and family life, family policy, child care, preschool education – the Czech Republic

0 ÚVOD

Ve své bakalářské práci se budu věnovat problematice možnosti pracovního uplatnění rodičů s malými dětmi, tedy s dětmi předškolního věku, a problematice návratu rodičů dětí předškolního věku do zaměstnání po rodičovské dovolené. Této problematice se poslední dobou věnuje v odborné literatuře, ve veřejné politice i v soukromé sféře více pozornosti v rámci podpory sladování pracovního a rodinného života. Některá témata však dosud nejsou zcela uspokojivě zpracována. Takovým tématem je i téma sítě zařízení pro péči o děti předškolního věku, především téma poptávky po takovýchto zařízeních.

Sladování pracovního a rodinného života představuje v současnosti každodenní realitu každého pracujícího rodiče s dítětem (nejen) předškolního věku. Přejít k tržnímu hospodářství po roce 1989 změnil nejen trh práce (například nezaměstnanost byla za socialismu nepřípustná). Zvýšil se i tlak na výkon, zvýšila se časová náročnost práce a v mnoha rodinách s dětmi se zvýšila nutnost dvojího příjmu. Tyto důvody logicky vedly k zájmu o využívání služeb péče o děti. Tato zařízení byla však v devadesátých letech v hojné míře rušena a nová nebyla zřizována, což považuji za jednu z významných překážek ve snaze rodin sladovat jejich rodinný a pracovní život.

Cílem této bakalářské práce bude v první části nastínit význam rodinné politiky a strukturu rodinné politiky České republiky. V této části shrnu legislativní opatření plynoucí z rodinné politiky a případně z dalších veřejných politik České republiky a poukážu na vliv těchto opatření na možnost pracovního uplatnění rodičů s dětmi předškolního věku v České republice, jestliže se chtějí vrátit po rodičovské dovolené do zaměstnání. V části druhé se budu zabývat sítí zařízení péče o děti předškolního věku, dnešní podobou této sítě a vlivem struktury této sítě na možnost pracovního uplatnění rodičů malých dětí. Soustředím se nejprve na jesle a

mateřské školy a poté na možné alternativní služby péče o dítě předškolního věku.

Vycházet přitom budu z odborné literatury týkající se této problematiky, především ze zákonů České republiky, analýz ministerstev (především Ministerstva práce a sociálních věcí), výzkumných zpráv Sociologického ústavu Akademie věd České republiky, materiálů Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, odborných článků v sociálněvědních časopisech a materiálů neziskových organizací zabývajících se problematikou genderu.

Na konci práce bych především ráda zodpověděla následující otázku: mají v České republice rodiče s dětmi předškolního věku, kteří se chtějí po rodičovské dovolené vrátit do zaměstnání, dostatečnou možnost využít služeb péče o děti? Předpokládám přitom, že možnost využít služeb péče o děti je u nás v současnosti problematická.

Zodpovězení této otázky může být v praxi prospěšné například pro organizace, které mají v rámci své firemní kultury a své firemní strategie zájem o podporu sladování pracovního a rodinného života svých zaměstnanců. Předpoklad, že nabídka služeb celodenní péče o děti v České republice není dostatečná, může posloužit jako výchozí bod například pro ideu realizace firemních školek. I pro stát je důležité zodpovězení této ústřední otázky. Po zjištění stavu současné sítě zařízení péče o děti předškolního věku je možné připravit a zavést různé reformy a aktuální stav změnit k lepšímu. Zjištění o nedostatečné kapacitě služeb péče o děti samo o sobě nevyřeší problém rodičů s předškolními dětmi. Znat problém a jeho podstatu je však prvním krokem k řešení.

1 RODINNÁ POLITIKA A JEJÍ MÍSTO V PROBLEMATICE PRACOVNÍHO UPLATNĚNÍ RODIČŮ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

V moderních společnostech je zdůrazňována důležitost role rodiny, rodina je chápána jako základní jednotka každé společnosti, a proto je považováno za důležité rodinu chránit a pečovat o ni. Pro péči o instituci rodiny vznikají v moderních státech rodinné politiky. Zájem pečovat o rodinu se zvyšuje tím víc, čím v moderních státech klesá porodnost a stárne populace, což výrazně mění podobu společnosti.

V této kapitole bych ráda nejdříve stručně objasnila pojem rodinná politika a poté se věnovala možnému vlivu rodinné politiky na trh práce a na možnosti pracovního uplatnění rodičů s dětmi předškolního věku. Konkrétně bych ráda na jednotlivých legislativních opatřeních rodinné politiky (případně dalších veřejných politik) v České republice poukázala na jejich možný vliv na možnost pracovního uplatnění rodičů dětí předškolního věku v České republice. Předpokládám, že jednotlivá legislativní opatření mají vliv na možnost pracovního uplatnění rodičů dětí předškolního věku.

1.1 Vymezení pojmu rodinná politika

V průběhu minulého století prošla rodina řadou změn, které jsou zřejmé nejen odborníkům, ale i laikovi, běžnému člověku. Rodina se stala méně početnou, jelikož klesla porodnost a počet dětí v rodině se zmenšil. Také přestalo být obvyklé soužití několika generací dohromady, dnes je běžné, že v jedné domácnosti spolu žije jen nejužší rodina. Zvýšil se počet nesezdaných soužití a dětí narozených mimo manželství, také se zvýšil počet rozvodů. Vzrostla ekonomická aktivita žen a dříve běžný jednopříjmový model rodiny byl nahrazen modelem dvojpříjmovým.

Právě tyto změny, především pokles porodnosti a stárnutí obyvatelstva, byly pravděpodobně hlavními důvody, proč v moderních státech začaly

vznikat koncepce rodinné politiky. V rámci rodinné politiky se stát snaží zaváděním různých opatření (někdy nazývaných opatření populační politiky) podporovat rodinu, usnadňovat rodinám sladování rodinného a pracovního života, tím motivovat především mladé lidi k zakládání rodiny a ovlivňovat tak míru porodnosti, která v posledních letech v České republice neustále klesala. Touha po dítěti a rodinný život jsou sice soukromými záležitostmi, ale stát by měl prostřednictvím rodinné politiky, případně i prostřednictvím jiných veřejných politik vytvořit vhodné prorodinné klima a odstraňovat překážky, které brání rodičům s dětmi úspěšně sladovat jejich rodinný a pracovní život.

V odborné literatuře existuje více variant definice rodinné politiky. Matějková a Paloncyová například ve své publikaci uvádějí tuto definici rodinné politiky: „... vědomé a cílevědomé působení veřejných institucí na právní, ekonomický a sociální stav rodiny, na její členy a její prostředí. Rodinná politika by měla vycházet ze základních právních norem, ve kterých je rodina předmětem zvláštní ochrany státu, rodině a jejím členům jsou zaručena práva na svobodu a sebeurčení; zvolené uspořádání tedy vylučuje přímé zásahy státu do rodin.“ (Matějková a Paloncyová, 2005, s. 11)

Autorky také uvádějí, že v odborné literatuře zabývající se touto problematikou existuje užší a širší pojetí rodinné politiky. Užší pojetí chápe rodinnou politiku jako přímou finanční i nefinanční podporu rodičů s dětmi. Tato podpora zahrnuje jak přímé finanční příspěvky rodinám, tak slevy na daních a dotace na zařízení péče o děti. Širší pojetí rodinné politiky zahrnuje i případné vlivy všech ostatních veřejných politik, které mohou ovlivňovat rodinu (například politika bezpečnosti, dopravy apod.). (Matějková a Paloncyová, 2005)

V odborné literatuře převládá názor, že rodinná politika státu v interakci s dalšími kulturně-historickými faktory má větší či menší vliv na chování rodiny, a to jak reprodukční, tak pracovní. Její vliv se uskutečňuje zaváděním různých legislativních opatření, která působí na rodinu přímo či

zprostředkovaně. Na rodinu působí především opatření v oblasti trhu práce, opatření týkající se mateřské a rodičovské dovolené, flexibilních forem zaměstnávání, úpravy pracovní doby, daňového systému a sociálních dávek a služeb péče o děti (Sirovátka, 2006).

Téma rodičovství a péče o děti a dosažení rovnováhy mezi rodinným a pracovním životem je klíčovým tématem evropské sociální politiky. Obyvatel na celé planetě neustále přibývá, většina přirozeného přírůstku je však koncentrována do rozvojových zemí, zatímco v ekonomicky rozvinutějších zemích porodnost klesá. Ve většině zemí Evropské unie dosahuje index porodnosti maximální hodnoty 1,3. (Špidla, 2008) Ubývání dětí spolu s prodlužující se průměrnou délkou života Evropanů výrazně mění demografickou situaci v Evropě. Podle Špidly, evropského komisaře pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, se má Evropská unie ve své rodinné politice snažit především o větší zrovnoprávnění žen a mužů na trhu práce, což se musí řešit v několika navzájem prolnutých rovinách. Zejména je důležité řešit otázku pracovního úvazku, a to směrem k větší flexibilitě práce. To znamená zavádění pružné pracovní doby, částečného úvazku, práce na dálku apod. Za další mimořádně důležitý faktor zlepšení postavení žen na evropském trhu práce považuje Špidla zlepšení kvality a dostupnosti služeb péče o děti. V tomto ohledu mnoho zemí Evropské unie dosud zaostává. (Špidla, 2008)

V současnosti se rodinná politika jednotlivých členských zemí Evropské unie dosti liší. Zároveň však sílí tlak na sjednocování koncepcí rodinné politiky v rámci Evropské unie. (Matějková a Paloncyová, 2005)

I české předsednictví Evropské unie si dalo v rámci svého půlročního působení (1. polovina roku 2009) za cíl podporovat rodinu. Jeho prioritou bylo „... usilovat o posilování prestiže rodičovství, rovnováhu adekvátního ohodnocení péče o děti a práce v domácnosti ve vztahu k výkonu zaměstnání, a rozvoj inovativních forem ke sladění pracovního, rodinného a osobního života.“ (České předsednictví Evropské unie, 2008) České předsednictví si kladlo za cíl v rámci připravovaných legislativních

opatření podporovat slučitelnost rodinného a pracovního života, podporovat inovativní služby péče o děti a vytvořit takovou společenskou atmosféru, kde by péče o dítě byla chápána jako plnohodnotná alternativa k výdělečné činnosti.

1.2 Přehled legislativy České republiky vztahující se k problematice možnosti pracovního uplatnění rodičů dětí předškolního věku a vliv této legislativy na možnosti rodičů

Tvorba koncepcí rodinné politiky České republiky spadá pod kompetence Ministerstva práce a sociálních věcí. Toto ministerstvo zpracovává materiály týkající se rodinné politiky, sleduje vývoj podmínek, které mají vliv na život rodin v České republice, vyhodnocuje plnění cílů plynoucích z koncepce rodinné politiky a také má za úkol spolupracovat s ostatními resorty. Spolupráce s ostatními ministerstvy je důležitá, protože v širším hledisku ovlivňují život rodin i opatření dalších ministerstev jako například Ministerstva zdravotnictví (pod jehož kompetenci mimo jiné spadá státní síť zařízení péče o děti do tří let věku), Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva vnitra a spravedlnosti apod. V rámci krajů a obcí spadá rodinná problematika většinou pod odbory sociálních věcí.

V této kapitole se budu věnovat rodinné politice České republiky. V kapitole 1.2.1 vymezím základní právní rámec života rodin, v kapitole 1.2.2 se zaměřím na jedny z klíčových nástrojů slučování rodinného a pracovního života, na mateřskou a rodičovskou dovolenou, a na další opatření pracovně právní legislativy a v kapitole 1.2.3 popíšu strukturu finanční podpory rodin a zaměřím se především na problematiku rodičovského příspěvku. Přiblížím jednotlivá nejdůležitější opatření mající vliv na život rodin v České republice a pokusím se poukázat na případné nedostatky těchto opatření.

Česká republika po roce 1989 neměla relativně dlouhou dobu vlastní, jasně koncipovanou rodinnou politiku. Existovala sice jednotlivá prorodinná opatření týkající se rodinné problematiky, ale komplexní systém a koncepce chyběly. Opatření se týkala především finanční podpory rodiny, ochrany rodin s dětmi před chudobou, ale některá témata, například podpora větší rovnosti rolí v rodině, chyběla. (Matějková a Paloncyová, 2005; MPSV 2004) Neexistence jednotné koncepce rodinné politiky snižovala efektivnost jednotlivých opatření a dokonce umožňovala kontraproduktivnost opatření. Proto bylo třeba vytvořit dlouhodobou koncepci rodinné politiky.

První ucelená a komplexní koncepce rodinné politiky vznikla v České republice v roce 2005. Tato koncepce vznikla na základě Národní zprávy o rodině, jejíž vytvoření bylo zadáno Ministerstvu práce a sociálních věcí usnesením vlády č. 343 ze 7. dubna 2003. (MPSV, 2004) Koncepce byla představena v roce 2005 pod názvem Národní koncepce rodinné politiky a čerpala z praxe sousedních zemí.

V národní koncepci je vyzdvížena důležitost podpory rodiny. Koncepce se snaží být živým materiálem, který bude doplňován na základě celospolečenské diskuze i každoročně pořádaných odborných konferencí týkajících se rodinné politiky.

Základním cílem rodinné politiky České republiky vyplývajícím z Národní koncepce rodinné politiky je „... vytvořit všestranně příznivější společenské klima a podmínky pro rodinu, umožňující lidem realizovat vlastní životní strategie v naplňování partnerských a rodičovských plánů. Respektovat přitom diferencované zájmy a potřeby různých rodinných typů a členů rodin.“ (MPSV, 2005, s. 10)

Národní koncepce rodinné politiky považuje za důležité především vytvořit celospolečenskou atmosféru, která by podporovala rodičovství, zlepšit rovnoprávné postavení mužů a žen v rodině, posílit rodinnou soudržnost, podporovat rodinu finančními dávkami, poskytnutím kvalitní a dostupné sítě služeb péče o děti, poskytnutím kvalitního a dostupného

systemu zdravotnictví a zvýšit podporu rodin na úrovni krajů a obcí. Koncepce se také zaměřuje na pomoc rodinám se specifickou potřebou.

Uvědomění si důležitosti rodiny pro společnost a snaha rodinu podporovat je patrná i z programového prohlášení v současné době odstupující vlády České republiky. Ta ve svém programovém prohlášení z roku 2007 uvádí: „Vláda vytvoří podmínky pro posílení soudržnosti rodiny a mezigenerační solidarity v daňovém a sociálním systému a umožní větší flexibilitu mateřské a rodičovské dovolené a posílení role otce při péči o děti. Prosadí větší možnosti flexibilních pracovních úvazků a bude více motivovat zaměstnavatele k zaměstnávání rodičů vychovávajících děti. Vláda podpoří zlepšení služeb pro rodinu, včetně péče o dítě nerodičovskou osobou.“ (Vláda ČR, 2007)

1.2.1 Základní právní rámec života rodin v České republice

Základní právní normou týkající se života rodin v České republice je Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. Účinnost tohoto zákona nastala 01.04.1964, zákon byl několikrát novelizován s poslední změnou v roce 2008 (259/2008 Sb.). První část zákona se věnuje manželství, druhá vztahům mezi rodiči a dětmi a třetí určování a placení výživného. Po těchto třech částech následuje ještě závěrečné ustanovení. V části věnující se vztahům mezi rodiči a dětmi jsou definována práva a povinnosti rodičů při péči o nezletilé dítě a případná výchovná opatření učiněná soudem při omezení rodičovské zodpovědnosti.

Kromě zákona o rodině se života rodin v České republice týká také Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, s poslední novelizací v roce 2008 (384/2008 Sb.). Občanský zákoník se dotýká mnoha témat souvisejících s rodinným životem, například institutu společného jmění manželů, pojmů domácnost a osoby blízké, dědických práv apod.

V souvislosti s občanským zákoníkem je třeba zmínit i Zákon č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení. Podle tohoto přepisu probíhá například rozvodové řízení.

Z pohledu trestněprávní ochrany rodiny je důležitý základní zdroj trestního řízení, Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a na něj navazující zákon upravující průběh trestního řízení, Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Pokud je jednání, které je v rozporu se zájmem společnosti o ochranu rodiny, menší závažnosti, je řešeno v souladu se Zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Důležitým právním předpisem pro oblast sladování rodinného a pracovního života je i Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, kterému se budu věnovat v následující kapitole.

1.2.2 Úprava mateřské a rodičovské dovolené a další opatření pracovní právní povahy

V české pracovní právní legislativě existuje řada opatření s cílem umožnit rodičům lépe sloučit jejich rodinné a pracovní role a lépe ochránit zaměstnance s dětmi a zajistit jim rovnoprávné postavení na trhu práce. Jedněmi z klíčových nástrojů důležitých pro sladování rodinného a pracovního života jsou mateřská a rodičovská dovolená.

Pokud nebude uvedeno jinak, jsou informace v této kapitole čerpány ze Zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce. (Jakubka, 2008)

Mateřská dovolená se poskytuje zaměstnankyni v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě. Poskytuje se na dobu 28 týdnů, a pokud by zaměstnankyně porodila dvě nebo více dětí, pak je délka poskytované mateřské dovolené 37 týdnů. Zaměstnankyně nastupuje na mateřskou dovolenou zpravidla šest týdnů před očekávaným datem porodu. Zaměstnankyně, pokud jí vzniknul na tuto dávku nárok, pobírá po dobu

mateřské dovolené peněžitou pomoc v mateřství, která je vyplácena z nemocenského pojištění. Na mateřskou dovolenou má nárok i zaměstnankyně nebo zaměstnanec, který převzal dítě do náhradní rodinné péče. Pokud se zaměstnankyně (či zaměstnanec) vrátí z mateřské dovolené, je povinností zaměstnavatele přidělit ho na stejné pracovní místo, na kterém pracoval před mateřskou dovolenou.

Česká republika patří mezi země s nejdelším trváním mateřské dovolené, a to nejen v rámci Evropy, ale i v rámci celého světa. (Matějková a Paloncyová, 2005) Minimální trvání mateřské dovolené v Evropské unii je 14 týdnů, přičemž tuto délku poskytují ze členských států jen Německo, Švédsko a Malta. Je pravděpodobné, že v rámci reforem Evropské unie bude docházet ke sjednocování rodinných politik, a to i v oblasti délky trvání mateřské dovolené. Minimální délka by měla být ze 14 týdnů prodloužena na 18 týdnů. (Špidla, 2008)

Rodičovská dovolená se poskytuje k prohloubení péče o dítě zaměstnankyni nebo zaměstnanci na jejich žádost. Matce dítěte se poskytuje rodičovská dovolená po skončení mateřské dovolené, otci dítě se poskytuje od narození dítěte. Poskytuje se v rozsahu, o jaký rodič požádá, ne však na dobu delší než tři roky. Zaměstnanci nebo zaměstnankyni náleží po dobu rodičovské dovolené dávka státní sociální podpory – rodičovský příspěvek. (viz 1.2.3) Na rodičovské dovolené mohou být souběžně otec i matka dítěte, rodičovský příspěvek však náleží jen jednomu z nich. Rodičovská dovolená nemusí být čerpána vcelku. Je možné čerpání přerušit a nastoupit zpět do zaměstnání a poté se kdykoli do třech let věku dítěte vrátit na rodičovskou dovolenou.

V zákoníku práce je řada opatření, která se týkají těhotenství ženy, těhotná žena podléhá zvláštní ochraně. Řada opatření se týká i ochrany rodiče pečujícího o malé dítě. Těhotné a kojící ženy například nesmějí vykonávat takovou práci, která by mohla ohrozit je nebo dítě, a může být dočasně převedena na jinou práci. Pokud žena, která pracuje v noci, požádá svého zaměstnavatele o převedení na denní směnu, ten musí

této žádosti vyhovět. Těhotná zaměstnankyně nesmí vykonávat práci přesčas, a to ani při svém souhlasu s přesčasy, a zaměstnankyni či zaměstnanci pečujícím o dítě do jednoho roku věku nesmí zaměstnavatel přikázat vykonávat práci přesčas. Těhotné ženy a ženy s dětmi do osmi let a muži i ženy, kteří jsou samoživitelé, s dětmi do patnácti let, nesmí být vysláni na pracovní cestu bez svého souhlasu. Pokud těhotná zaměstnankyně, zaměstnankyně nebo zaměstnanec pečující o dítě do patnácti let požádá o úpravu stanovené pracovní doby, je zaměstnavatel povinen žádosti vyhovět, s výjimkou situace, kdy mu v tom brání vážné provozní důvody. Zaměstnankyni, která kojí, musí být mimo běžných pracovních přestávek poskytnuty i přestávky na kojení, které se započítávají do odpracované pracovní doby. Zaměstnavatel nesmí dát zaměstnankyni výpověď v době, kdy je těhotná, nebo když čerpá mateřskou dovolenou, nebo když zaměstnankyně či zaměstnanec čerpají rodičovskou dovolenou (neplatí při vážných organizačních změnách, například při zrušení či přemístění zaměstnavatele). Vrátili-li se zaměstnanec po skončení mateřské či rodičovské dovolené do práce, je zaměstnavatel povinen zařadit zaměstnance na jeho původní pracovní místo, nebylo-li toto místo zrušeno. Pokud chtějí zaměstnankyně či zaměstnanec zůstat na rodičovské dovolené až do čtyř let věku dítěte při současném pobírání rodičovského příspěvku, můžou požádat svého zaměstnavatele a pokud ten souhlasí, poskytne zaměstnankyni či zaměstnanci neplacené volno bez náhrady mzdy.

Rodičovskou dovolenou v České republice využívají z 99 % ženy, muži na rodičovské dovolené jsou spíše výjimkou. Nejčastěji jsou české ženy na rodičovské dovolené po dobu dvou až tří let. Jen 1-2 % žen zůstává na rodičovské dovolené minimální dobu – 28 týdnů. (Křížková, 2005) To může být mimo jiné způsobeno i nedostatečnou kapacitou služeb péče o děti ve věku do tří let. (viz 2.1)

99 % žen a 1 % mužů na rodičovské dovolené je velký rozdíl. Otázkou je, proč v České republice muži využívají možnosti být na rodičovské

dovolené tak málo. Jistě podstatným faktorem působícím nevyužívání rodičovské dovolené muži jsou stereotypy v uvažování jednotlivců i společnosti. V České republice je pravděpodobně stále platný takový obraz domácnosti, kde žena je pečovatelkou a muž živitelem a ochráncem. V rámci programového prohlášení odstupující vlády, která prohlásila, že se bude snažit posílit roli otce při péči o dítě (1.2), je třeba tyto stereotypy bořit a snažit se co nejlépe otcům umožnit podílet se na péči o dítě. I Národní koncepce rodinné politiky přijala za jeden ze svých cílů zlepšit rovnoprávné postavení mužů a žen v rodině. Tradiční obraz rodiny, kde muž je živitelem a žena pečovatelkou je stále běžný ve většině zemí Evropy i celého světa. Žena tak nikdy nemůže dosáhnout úplného zrovnoprávnění s mužem. Proto programy na podporu zrovnoprávnění rolí mužů a žen podporuje například i OSN. (Giullari a Lewis, 2005)

Dalším důvodem, proč na rodičovskou dovolenou odchází především ženy, bude pravděpodobně trvalá nerovnost mezi výší platu muže a ženy. Ve většině zemí EU mají muži průměrně o 15 % vyšší plat než ženy. (Špidla, 2008) Odchod žen na rodičovskou dovolenou tedy nemusí být dobrovolnou volbou, ale volbou vynucenou ekonomickými faktory. Je třeba se zabývat problémem rovnoprávného odměňování mužů a žen. V současnosti se této problematice věnuje ve svých programech Evropská unie i různé neziskové organizace, v České republice například občanská společnost Gender Studies.

Způsobem, který by zlepšil možnost muže podílet se více na rodinném životě už od útlého věku dítěte, by mohlo být zavedení tzv. otcovské dovolené. Ta by znamenala pro otce možnost zůstat v období kolem narození dítěte například dva týdny doma a rozvíjet tak svůj vztah k dítěti. Otcovská dovolená by měla být placeným volnem, aby otce od jejího využití neodrazovaly ekonomické faktory.

V současné české legislativě má sice otec podle zákoníku práce možnost nastoupit na rodičovskou dovolenou hned po narození dítěte, není však v této době od státu finančně podporován. „Zákon o nemocenském

pojištění sice s účinností od 1. 1. 2009 umožňuje manželce matky, která dítě porodila, či otci dítěte, vystřídat se v nároku na peněžitou pomoc v mateřství s matkou dítěte, toto střídání je však možné až po uplynutí šesti týdnů ode dne porodu.“ (MPSV, 2008, s. 34)

Ačkoli legislativa Evropské unie otcovskou dovolenou zatím nezná, některé členské země ji už dnes poskytují. (Špidla, 2008) Mezi tyto země patří například Velká Británie, kde může otec čerpat jeden až dva týdny otcovské dovolené kdykoli do konce osmého týdne věku dítěte a čerpá přitom otcovský příspěvek ve stejné výši jako matka příspěvek mateřský. V Belgii má otec možnost čerpat 10 dnů otcovské dovolené v průběhu 30 dnů po narození dítěte. Dánsko umožňuje být otci na otcovské dovolené dva týdny po porodu dítěte, a to s příspěvkem ve výši 100 % mzdy. Otcové ve Španělsku mají nárok čerpat 10 dnů, přičemž 100% náhradu mzdy hradí zaměstnavatel. Otcové ve Slovinsku mohou čerpat 15 dní, během kterých je jim vypláceno 100 % mzdy. (Matějková a Paloncyová, 2005)

I v České republice už byl navržen model otcovské dovolené, a to Ministerstvem práce a sociálních věcí v roce 2008, kdy byl návrh otcovské dovolené předložen vládě v současné době odstupujícím ministrem práce a sociálních věcí Petrem Nečasem v souboru prorodinných opatření, v tzv. Prorodinném balíčku. Tento návrh zaváděl otcovskou dovolenou a v souvislosti s tím i otcovskou dávku, která měla být placena jako dávka nemocenského pojištění. Dle Prorodinného balíčku je účel otcovské dovolené následující: „Účelem otcovského je podpořit vazbu mezi otcem dítěte a dítětem v první fázi života dítěte nebo mezi osobou, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů a převzatým dítětem v první fázi po převzetí dítěte.“ (MPSV, 2008, s. 92) Otec by dle tohoto návrhu mohl nastoupit na otcovskou dovolenou po dobu trvání jednoho týdne, a to kdykoli po návratu dítěte z porodnice, nejpozději však do uplynutí šesti týdnů věku dítěte. Výše otcovské dávky by se stanovovala jako 70 % denního vyměřovacího základu. (MPSV, 2008)

Dle mého názoru by bylo zavedení otcovské dovolené prospěšné. Prohloubilo by vztah mezi otcem a dítětem i vztah mezi otcem a matkou a možná by v součinnosti s ostatními faktory (např. zlepšení platové rovnoprávnosti mužů a žen) motivovalo více otců zůstat na rodičovské dovolené, ideálně se při čerpání rodičovské dovolené vystřídat s matkou. Střídavé čerpání rodičovské dovolené je běžné v řadě zemí Evropské unie a praxe ukazuje, že je dobrým modelem rodinné péče o dítě. Rodiče se běžně na rodičovské dovolené střídají například v Holandsku či Dánsku. (Kremer, 2007)

1.2.3 Finanční podpora rodiny

Finanční podpora rodiny je důležitým nástrojem pro sladění rodinného a pracovního života. Nejčastěji je chápána jako „... kompenzace nákladů života v rodině či jako ‚ocenění‘ výkonu rodinných funkcí.“ (MPSV, 2004, s. 113) V České republice existuje finanční podpora rodiny přímá (dávky v systému státní sociální podpory) a nepřímá (daňová opatření). Dalším způsobem finanční podpory rodiny jsou různé slevy, například v kultuře, v dopravě apod.

Pokud v této kapitole nebude uvedeno jinak, jsou informace čerpány ze Zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.

Dávky státní sociální podpory se řídí Zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Dle § 1 tohoto zákona se stát sociální podporou: „... podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích.“ (MPSV, 1995, § 1)

Dávkami poskytovanými v závislosti na výši příjmu rodiny jsou: přírůstek na dítě, sociální přírůstek a příspěvek na bydlení. Ostatními dávkami, tedy dávkami, které jsou vypláceny plošně bez ohledu na výši příjmu, jsou: rodičovský příspěvek, dávky pěstounské péče, porodné a pohřebné. Příspěvek na mateřství (příspěvek v období mateřské dovolené)

není dávkou sociální podpory, ale je vyplácen jako dávka nemocenského pojištění.

Přídavek na dítě je dlouhodobou dávkou, která pomáhá krýt rodinné náklady spojené s výchovou dítěte. V České republice je vyplácen rodinám dle výše jejich příjmu, a to tehdy, pokud „... příjem v rodině nepřevyšuje součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40.“ (MPSV, 1995, § 17) Ve většině zemí Evropské unie je však tento přídavek vyplácen plošně, tedy bez ohledu na příjem rodiny. (Matějková a Paloncyová, 2005)

Cílem sociálního příplatku je finančně podporovat rodiny s nízkými příjmy a pomáhat jim zabezpečit potřeby dětí. Výše příplatku je závislá na výši příjmu rodiny. Čím je příjem rodiny menší, tím větší je výše sociálního příplatku.

Príspevek na bydlení pomáhá jednotlivcům i rodinám s nízkými příjmy krýt náklady na bydlení. I příspěvek na bydlení je vázán na výši příjmu příjemce dávky.

Jednorázovou dávkou, spojenou s narozením dítěte, je porodné. Tato dávka je vyplácena jednorázově matce dítěte jako pomoc na pokrytí nákladů spojených s porodem. Výše porodného je v České republice v současné době stanovena na 13 000 Kč za každé narozené dítě. Porodné je ve většině zemí Evropské unie dávkou plošnou, což znamená, že nezávisí na příjmu rodiny. (Matějková a Paloncyová, 2005)

Rodičovský příspěvek je plošnou dávkou státní sociální podpory a je určen rodiči, který „... po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině ...“. (MPSV, 1995, § 30) V lednu roku 2008 vstoupila v platnost reforma rodičovského příspěvku. Tato reforma umožňuje rodičům vybrat si ze tří možností rychlosti čerpání rodičovského příspěvku. První možností je dvouletá varianta čerpání rodičovského příspěvku. Při zvolení této varianty bude rodič pobírající rodičovský příspěvek pobírat 11 400 Kč měsíčně po dobu dvou let. Tuto možnost si však mohou zvolit jen rodiče, jejichž hrubý příjem před nástupem na rodičovskou dovolenou činil nejméně 16 500 Kč.

Druhou možností je tříletá varianta, kdy rodič pobírá měsíčně 7 600 Kč po dobu tří let. Možností poslední je čtyřletá varianta čerpání rodičovské dovolené. Při zvolení této varianty rodič pobírá měsíčně 7 600 Kč po dobu 21 měsíců, potom 3 800 Kč měsíčně až do čtyř let věku dítěte. Zvolit variantu je nutné několik týdnů před narozením dítěte. Pokud si rodič variantu nezvolí, nebo pokud nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství (dávka vyplácená z nemocenského pojištění po dobu mateřské dovolené), je mu automaticky přidělena nejdelší, čtyřletá varianta čerpání rodičovského příspěvku.

Možnost výběru varianty délky rodičovské dovolené je jistě pozitivní. Umožňuje rodičům, kteří se chtějí vrátit do zaměstnání dříve, než dítě dosáhne tří nebo čtyř let věku, tak udělat, aniž by tak přišli o část finanční podpory státu plynoucí z rodičovského příspěvku. Problémem této reformy však je, že není koncepční a není provázána s dalšími oblastmi, které hrají roli v problematice péče o děti. (Dudová, 2008)

Jedním z největších problémů nové reformy rodičovského příspěvku v praxi je dle mého názoru nedostatečnost sítě zařízení péče o děti ve věku do tří let. (viz 2.1) Pokud se rodič rozhodne pro dvouleté čerpání rodičovského příspěvku, bude mít s největší pravděpodobností velký problém umístit dítě do zařízení péče o děti. Problematice dostupnosti zařízení péče o děti a možnosti řešení tohoto problému je věnována pozornost v části 2 této práce.

Dalším problémem, který spatřuji v nové reformě rodičovského příspěvku, je fakt, že rodičovský příspěvek nebude valorizován, jak tomu bylo dříve. (Dudová, 2008) Pokud nebude rodičovský příspěvek valorizován, bude se snižovat jeho reálná hodnota, a tím pádem se bude snižovat životní úroveň rodin s dětmi, což je jistě v rozporu s cíli české i evropské rodinné politiky. (viz 1.2)

V neposlední řadě je spekulativní, zda lze v souvislosti s reformou rodičovského příspěvku opravdu mluvit o zvýšené flexibilitě a větší možnosti volby rodičů. Možnost volby totiž mají jen někteří rodiče.

Například, jak zde již bylo uvedeno, možnost zvolit si dvouletou variantu čerpání rodičovské dovolené mají jen rodiče, jejichž hrubý příjem před nástupem na rodičovskou dovolenou nebyl nižší než 16 500 Kč.

Rodinu je možné finančně podporovat i nepřímo, formou daňových úlev. „Základní myšlenkou je ponechat více finančních prostředků přímo v rodinném rozpočtu ...“ a také „... motivace k zaměstnání alespoň jednoho člena rodiny, který pak může využít poskytovaných výhod.“ (MPSV, 2004, s. 130) Daňové úlevy mohou mít formu osvobození od daně, odpočtů z daní (například na nezaopatřené dítě, na manželku/manžela) či jiných slev z daní a jsou běžně používanými nástroji v členských zemích Evropské unie. (Matějková a Palonciová, 2005)

1.3 Možná doporučení pro směřování rodinné politiky České republiky

V celkovém měřítku se rodinná politika České republiky snaží v poslední době přibližovat standardům ostatních evropských zemí a požadavkům Evropské unie na podporu sladování rodinného a pracovního života. Přesto však, dle mého názoru, není stav legislativních opatření na podporu sladování rodinného a pracovního života v České republice ideální.

V současné situaci považuji za klíčové, aby vláda znovu projednávala soubor prorodinných opatření, tzv. Prorodinný balíček, navržený vládě Ministerstvem práce a sociálních věcí na podzim roku 2008. Schválením tohoto návrhu by byla mimo jiné legalizována otcovská dovolená (viz 1.2.2) nebo například evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci (viz 2.3.2), který by mohl pomoci při řešení nedostatku služeb péče o děti předškolního věku a tím usnadňovat rodičům s malými dětmi návrat do zaměstnání.

Také by bylo, dle mého názoru, vhodné zaměřit se na postavení rodičů na trhu práce a podporovat flexibilní formy zaměstnávání, které by rodičům usnadnily sladování pracovního a rodinného života.

V neposlední řadě považuji za důležité sledovat uskutečněné reformy rodinné politiky v praxi, analyzovat je a následně řešit případné problémy a nedostatky těchto reforem.

2 VLIV SOUČASNÉ SITUACE EXISTUJÍCÍHO INSTITUCIONÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ SLUŽEB PÉČE O DĚTI PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU NA MOŽNOST PRACOVNÍHO UPLATNĚNÍ RODIČŮ

Počátek rozvoje služeb péče o děti předškolního věku se dá v České republice vysledovat zhruba na přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Dá se říci, že zde existuje tradice v institucionálním zabezpečení služeb péče o děti. Na začátku devadesátých let dvacátého století se však struktura těchto služeb výrazně změnila a počet zařízení, zvláště těch, určených pro péči o děti mladší tří let, výrazně klesl.

Předpokládám, že dobře fungující síť služeb péče o předškolní děti má zásadní vliv na možnost rodičů vrátit se do zaměstnání po rodičovské dovolené a také má vliv na možnost dobrého pracovního uplatnění rodičů. V této kapitole se pokusím vysvětlit, proč nastal v devadesátých letech pokles počtu zařízení služeb péče o děti předškolního věku, jakou strukturu má existující síť služeb v České republice a zda je síť zařízení dostatečně rozvinuta (vztah nabídky a poptávky).

Klíčovým zdrojem pro tuto kapitolu je závěrečná zpráva o řešení projektu HR162/07, „Zmapování dostupnosti a podmínek pobytu dětí v jeslích, mateřských školách, školních družinách a obdobných zařízeních a jiných neinstitucionálních forem péče o děti v ČR včetně identifikace překážek jejich využívání s návrhy možných opatření k jejich rozvoji“. Zprávu zpracoval v roce 2008 Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, kolektiv autorů v čele s Věrou Kuchařovou, na základě výzvy Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. (Kuchařová, 2008) Z této zprávy bude hojně citováno, jelikož je klíčovým dokumentem pro problematiku práce a obsahuje mnoho faktických dat důležitých pro tuto práci, která v ostatní literatuře často nejsou uvedena.

2.1 Síť jeslí v České republice, její struktura a dostupnost

Jesle jsou zařízení pro péči o děti mladší tří let. Kvalitní a dostupná síť jeslí je důležitou alternativou pro rodiče, kteří se chtějí vrátit do zaměstnání dříve, než jejich dítě dosáhne tří let věku (a tedy bude moci být přijato do mateřské školy). V této kapitole se budu zabývat existující sítí jeslí v České republice. Popíšu stručně její strukturu, počet a rozmístění jeslí. Pokusím se zodpovědět otázku, zda je současná síť jeslí v České republice dostatečná, zda je větší poptávka než nabídka po službách jeslí, nebo naopak.

Na rozdíl od mateřských škol jesle spadají pod Ministerstvo zdravotnictví České republiky. Pod ministerstvo zdravotnictví spadají s platností od roku 1991. (Hašková a Uhde, 2008) Jesle mají za úkol zabezpečovat „... všestranný rozvoj dětí zpravidla ve věku do tří let. Péče v jeslích navazuje na péči o děti v rodině.“ (242/1991 Sb. o soustavě zdravotnických zařízení zřizovaných okr. úřady a obcemi, § 21)

V roce 2007 existovalo v České republice 49 jeslí s celkovým počtem míst 1 587 (ÚZIS, 2007). Průměrný počet míst na jedny jesle se pohybuje kolem 30. Jesle navštěvuje zhruba 1 % dětí ve věku do tří let. (Kuchařová, 2008) V souvislosti s údajem, že jesle navštěvuje 1 % dětí ve věku do tří let, je třeba si uvědomit fakt, že v současné době není výjimečné, že rodič s dítětem ve věku do tří let a s ambicemi vrátit se na trh práce využije služeb mateřské školy. Jak uvádí Hašková, „Od konce 80. let se podíl dětí mladších tří let ve školkách dokonce ztrojnásobil“ (2007, s. 1). Je třeba upozornit na to, že v onom jednom procentu jsou zahrnuty děti navštěvující jesle, nikoli děti mladší tří let navštěvující zařízení péče o děti (v takovém případě by bylo procento vyšší).

V následující tabulce (Kuchařová, 2008) je patrný výrazný pokles počtu zařízení v devadesátých letech. V roce 1990 bylo v tehdejší ČSFR celkem 1 043 jeslí s celkovým počtem míst 39 829. O dva roky později, v roce 1992 už bylo v provozu pouhých 381 jeslí, což znamená, že počet jeslí

během dvou let klesl o 64,9 %. Počet jeslí klesal až do současnosti neustále, s výjimkou mírného navýšení počtu v letech 2003 (vznikly dvoje nové jesle) a 2007 (vznikly jedny nové jesle). Relativně náhlý propad počtu jeslí se dal sledovat v 90. letech i v mnoha dalších zemích východního bloku (Hašková, 2007).

V současné době patří Česká republika mezi země s nejnižším zajištěním institucionální péče vůbec (Hašková, 2008). Tento pokles má pravděpodobně několik možných souvisejících příčin. Jedním z důvodů je jistě nižší porodnost, která panovala v České republice od začátku devadesátých let. Tato nižší míra porodnosti mohla přirozenou cestou způsobit redukci počtu jeslí. Nižší porodnost by však sama o sobě nezpůsobila tak razantní pokles počtu jeslí. Dalším důvodem může být změna legislativy, konkrétně prodloužení délky rodičovské dovolené v devadesátých letech a délky nároku na pobírání rodičovského příspěvku. V současné době je možné čerpat rodičovskou dovolenou po dobu tří let a rodičovský příspěvek po dobu dvou až čtyř let (viz 1.2). Jistou roli mohla hrát i nově nabytá možnost svobodně se rozhodovat o svém životě, možnost diskutovat o kladech i záporech jeslí, o možnosti škodlivosti odloučení matky od dítěte v raném věku, lepší možnost pečovat o dítě doma apod.

tab. č. 1 Vývoj počtu jeslí a počtu míst v jeslích v letech 1990 až 2007

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
počet jeslí	1 043	486	381	247	235	207	151	101	79
počet míst v jeslích	39 829	-	13 196	9 265	8 565	7 574	5 551	2 965	2 191
meziroční pokles/ růst počtu míst v %	-	-	- 64,9 1990-92	-29,8	-7,6	-11,6	-26,7	-46,6	-26,2
průměrný počet míst v jeslích	38,2	X	34,6	37,5	36,4	36,6	36,8	29,4	27,7

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
počet jeslí	67	65	59	58	60	58	54	48	49
počet míst v jeslích	1 913	1 867	1 717	1 674	1 770	1 708	1 671	1 567	1 587
meziroční pokles/růst počtu míst v %	-12,7	-2,4	-8,0	-2,5	+5,7	-3,5	-2,2	-6,2	+1,3
průměrný počet míst v jeslích	28,6	28,7	29,1	28,9	29,5	29,4	30,9	32,6	32,4

Zdroj: Kuchařová, 2008

Do jeslí mohou nastoupit děti starší šesti měsíců, tedy po skončení mateřské dovolené matky. Z výsledků empirického výzkumu provedeného v jeslích v roce 2008 (Kuchařová, 2008) však vyplývá, že dětí mladších než jeden rok je v českých jeslích velmi málo, zhruba 1 %. Více než polovina dětí navštěvujících jesle je stará 2 až 3 roky.

Jesle bývají zřizovány s denním, výjimečně týdenním provozem. Rodiče můžou využívat jeslí buď jako každodenního zařízení, případně jen na několik dní v týdnu či měsíci. Část rodičů využívá služeb jeslí na méně než 5 dnů v měsíci, aby jim zůstal zachován nárok na vyplácení rodičovského příspěvku (podle ustanovení Zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře).

Zřizovatelem jeslí jsou obce či města (dle zákona o obcích), zřizovatelem jeslí může být i církevní či soukromá instituce, ač to není příliš obvyklé. V roce 2007 byly většinovým zřizovatelem jeslí obce, z celkového počtu 49 bylo obcí zřízeno 47 jeslí. Církví, fyzickou či jinou právní institucí byly zřízeny dvojice jesle (ÚZIS, 2007).

Vztah nabídky a poptávky po jeslích je v odborné literatuře převážně zjišťován z dvou hlavních zdrojů. Prvním zdrojem jsou statistiky návštěvnosti zařízení, tedy statistiky poskytující data o počtu dětí

v zařízeních, počtu vyřízených a nevyřízených žádostí o přijetí dítěte do zařízení. Druhým zdrojem pak jsou různá empirická šetření prováděná v rámci různých projektů (např. projekty zadané MPSV ČR, projekty občanské společnosti Gender Studies) zjišťující poptávku rodičů po těchto zařízeních. Zatím však neexistuje rozsáhlejší výzkum, který by objektivně zjišťoval vztah nabídky a poptávky po zařízeních péče o děti mladší tří let v celé České republice (Kuchařová, 2008; Hašková, 2007).

Empirický výzkum provedený v jeslích v roce 2008 (Kuchařová, 2008) pokládal i pro tuto bakalářskou práci jistě zajímavou otázku, zda se zástupci jeslí ztotožňují s názorem, že jeslí je dostatek. Odpovědí bylo, že „Pracovníci jeslí převážně nepocítují ani přímo ve svých zařízeních, ani lokalitách, kde působí, deficit míst v jeslích.“ (s. 70). Toto tvrzení by mohlo svádět k jednoduchému úsudku, a to takovému, že jeslí je dostatek a nabídka dokáže uspokojit poptávku. Tuto hypotézu, tedy že síť zařízení je dostatečná, však nemůžeme jednoznačně považovat za správnou.

Jedním z důvodů je lokální nerovnoměrnost rozmístění jednotlivých zařízení. Jesle se totiž nacházejí zpravidla jen ve větších městech a síť jeslí nepokrývá rovnoměrně celou Českou republiku. Z následující tabulky vytvořené z dat Registru zdravotnických zařízení (ÚZIS, 2007) je patrné, že v roce 2007 byla velká část jeslí, 8 z celkového počtu 49, s celkovým počtem míst 345 (tedy více než pětina míst z celkového počtu 1 587) v jediném městě, v Praze. Z tabulky také můžeme vidět, že v některých krajích je počet jeslí minimální. Například v Libereckém kraji jsou jedny jesle s celkovým počtem míst 50, v Pardubickém kraji jsou také jedny jesle s celkovým počtem míst 18, v kraji Karlovarském chybí jesle úplně.

tab. č. 2 Počet jeslí a míst v jeslích dle kraje

kraj	počet jeslí	počet míst v jeslích
Hl. město Praha	8	345
Ústecký kraj	9	250
Zlínský kraj	7	182
Královéhradecký kraj	3	148
Jihomoravský kraj	3	110
Jihočeský kraj	2	105
Olomoucký kraj	3	100
Středočeský kraj	4	91
Plzeňský kraj	4	73
Moravskoslezský kraj	2	60
Vysočina	2	55
Liberecký kraj	1	50
Pardubický kraj	1	18
Karlovarský kraj	0	0

Zdroj: ÚZIS, Síť zdravotnických zařízení 2007

Určit poptávku po službách jeslí není jednoduché. Na rozdíl od mateřských škol, u jeslí neexistuje žádná oficiální souhrnná evidence počtu přijatých a odmítnutých žádostí o umístění dítěte do jeslí. I kdyby taková evidence existovala, nemohli bychom z ní jednoznačně určit velikost poptávky, a to právě kvůli nerovnoměrnosti rozmístění jeslí. Pokud totiž například rodič dvouletého dítěte žijícího v Karlovarském kraji bude chtít využít služeb celodenní péče o děti za účelem svého návratu do zaměstnání, zjistí, že jesle ve svém kraji nemá k dispozici a žádost o umístění dítěte tedy nemá kam podat.

Při posuzování poptávky po jeslích mohou hrát roli nároky rodičů na dostupnost služeb. Pro rodiče není důležitý jen fakt, že v jeho kraji existuje určitý počet jeslí. Bude-li přemýšlet o možnosti využít služeb jeslí, budou hrát roli jeho nároky na prostorovou, časovou, finanční i jinou dostupnost služeb. Zjednodušeně řečeno, pokud budou v kraji existovat jedny jesle, 30 kilometrů vzdálené od místa bydliště, s otevírací hodinou 9:00 hod. a zavírací hodinou v 14:00 hod, měsíčním poplatkem 20 000 Kč a špatnou kvalitou služeb, po takových jeslích jistě poptávka příliš velká nebude.

Prostorová dostupnost v podstatě znamená, jak daleko jsou jesle od místa bydliště dítěte, jaká je dopravní obslužnost lokality, tedy jak problematické bude pro rodiče dopravovat dítě do jeslí. Z výzkumu provedeného v roce 2008 (Kuchařová, 2008) vyplývá, že rodiče dětí v okolí měst, kde jsou jesle zřízeny, jesle většinou nevyužívají. Důvodem může být právě špatná prostorová dostupnost a tedy problematické dopravování dítěte do jeslí, nikoli nutně nezájem své dítě do jeslí umístit.

Dostupnost časová zahrnuje především provozní dobu jeslí. Pokud mají mít jesle pozitivní vliv na možnost rodičů vrátit se po rodičovské dovolené do zaměstnání, je důležité, aby měly pro rodiče vyhovující provozní dobu. V České republice jsou jesle v průměru otevřeny deset hodin denně. Většina jeslí otevírá v šest hodin ráno a zavírá ve čtyři hodiny odpoledne. Většina jeslí je schopna upravit otevírací dobu dle potřeb rodičů a například zavřít o půl hodiny či o hodinu později. (Kuchařová, 2008).

Finanční dostupností se rozumí výše poplatků za využívání služeb jeslí. Poplatky nesmí být příliš vysoké, aby rodiče byli schopni a ochotni je platit. V obecních jeslích rodiče platí částku v rozmezí od 300 Kč do 2 000 Kč (za pobyt dítěte více než pět dní v měsíci). V soukromých zařízeních se tato částka může vyšplhat na částku kolem 10 000 Kč měsíčně. (Kuchařová, 2008).

Jak již bylo řečeno, zatím v literatuře nebyl publikován výzkum, který by došel k jednoznačnému závěru, zda je poptávka po jeslích větší než nabídka, či nikoli. Existuje však několik důvodů, proč se domnívám, že nabídka služeb péče o děti mladší tří let je v České republice nedostačující.

Jedním z hlavních důvodů, který může svědčit o nerovnoměrnosti nabídky a poptávky těchto služeb je fakt, že v současné době mateřské školy navštěvuje relativně vysoký počet dětí mladších tří let. Od roku 2000 se počet dětí mladších tří let z celkového počtu dětí navštěvujících mateřské školy pohybuje vždy nad 20 % a rok co rok mírně stoupá. Ve

školním roce 2000/2001 byl počet takovýchto dětí 21,3 %, v roce 2002/2003 to bylo 25 %, v roce 2005/2006 byl počet dětí mladších tří let v mateřských školách 25,5 %. (Kuchařová a Svobodová, 2006) Dá se tedy předpokládat, že kdyby měli rodiče možnost umístit své dítě do jeslí, počet dětí mladších tří let v mateřských školách by se zmenšil.

Dalším důvodem, proč je třeba zabývat se otázkou dostatečnosti současné sítě jeslí, je fakt, že v posledních letech se v České republice zvyšuje porodnost, což je způsobeno pravděpodobně tím, že rodí ‚silné ročníky‘ – lidé narození v sedmdesátých letech. Pokud uvážíme fakt, že malých dětí v České republice bude pravděpodobně přibývat, a fakt, že existuje politická vůle umožňovat rodičům vracet se po rodičovské dovolené dříve do zaměstnání (viz zavedení třírychlostního čerpání rodičovského příspěvku, 1.2.3), dá se předpokládat, že poptávka po službách péče o děti mladší tří let bude narůstat.

Neposledním důvodem závěru autorky, že nabídka jeslí je nedostatečná jak v počtu zařízení, tak v podmínkách provozu těchto zařízení, je osobní zkušenost z práce z personální agentury. Není výjimkou setkání se ženou, která hledá práci ne tak, aby vyhovovala její kvalifikaci a jejím kompetencím, ale tak, aby vyhovovala omezeným časovým možnostem, kdy se ‚o dítě někdo postará‘.

V této kapitole jsem poukázala na nedostatečný počet jeslí v České republice (49 jeslí s celkovým počtem míst 1 587), přiblížila strukturu sítě jeslí a nastínila důvody, proč je současná kapacita jeslí nedostatečná (nerovnoměrné rozmístění zařízení) a proč je třeba se domnívat, že poptávka po službách jeslí převyšuje nabídku.

Dle mého názoru je třeba nedostatek služeb péče o děti mladší tří let řešit. Řešením by mohlo být zakládání nových jeslí, případně zakládání nových jeslí a jejich přiřazování k existujícím mateřským školám. Tak by na jednom místě vznikl prostor pro péči o dítě předškolního věku do tří let i nad tři roky. To by pravděpodobně vyhovovalo především rodinám s více

děťmi předškolního věku. Další variantou, jak řešit nedostatek služeb péče o děti, je rozšíření nabídky alternativních forem těchto služeb. (viz 2.3)

2.2 Síť mateřských škol v České republice, její struktura a dostupnost

Mateřské školy jsou zařízení služeb péče o děti zpravidla ve věku od tří do šesti let. Spadají pod kompetenci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a v základním právním dokumentu, který vymezuje cíle a organizaci předškolního vzdělávání, ve Školském zákoně, je definováno jako hlavní cíl mateřských škol podporovat „... rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku ...“, podílet se na jeho „... zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů ...“ a vytvářet „... základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání“. (561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)

V této kapitole se budu zabývat existující sítí mateřských škol v České republice, stručně popíšu její strukturu a organizaci, počet zařízení a pokusím se odpovědět na otázku, zda je v České republice v současné době dostatek mateřských škol.

Zřizovatelem mateřských škol bývají nejčastěji obce. Zřídit mateřskou školu však může i soukromý subjekt či církevní organizace. Ve školním roce 2005/2006 bylo mateřských škol státních 98,4 %, soukromých 1,2 % a církevních 0,4 % (Kuchařová a Svobodová, 2006). Většina mateřských škol (96 %) je v současnosti v České republice zřízena s celodenním provozem, minimum mateřských škol je zřízeno s provozem polodenním či internátním (Kuchařová a Svobodová, 2006). Docházka do mateřských škol je nepovinná, ale přesto vysoká.

Ve školním roce 2007/2008 bylo v České republice 4 808 mateřských škol, které navštěvovalo 291 194 dětí. Z tabulky níže (Kuchařová, 2008) je patrné, že od školního roku 1989/1990 počet mateřských škol neustále klesal, s jedinou výjimkou ve školním roce 2000/2001, kdy přibýlo zhruba

100 mateřských škol. Pokles je z tabulky patrný až do dnešní doby, je mírný, ale kontinuální. Od školního roku 1989/1990, kdy 7 328 mateřských škol navštěvovalo 395 164 děti, do roku 2008/2009 je to pokles o 2 520 zařízení, tedy více než 34 %, a počet dětí navštěvujících mateřské školy klesl o 103 970, tedy o 26 %.

tab. č. 3 Počty mateřských škol a počty dětí navštěvujících mateřskou školu v letech 1989/1990 až 2007/2008:

	1989/ 1990	1990/ 1991	1991/ 1992	1992/ 1993	1993/ 1994	1994/ 1995	1995/ 1996
počet MŠ	7 328	7 335	6 972	6 827	6 600	6 526	6 475
počet dětí v MŠ	395 164	352 139	323 270	325 735	331 509	338 119	333 433

	1996/ 1997	1997/ 1998	1998/ 1999	1999/ 2000	2000/ 2001	2001/ 2002
počet MŠ	6 344	6 152	6 028	5 901	6 007	5 881
počet dětí v MŠ	317 159	307 508	302 856	290 192	286 085	282 642

	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008
počet MŠ	5 795	5 067	4 994	4 834	4 815	4 808
počet dětí v MŠ	284 950	286 340	286 230	282 183	28 5419	291 194

Zdroj: Kuchařová, 2008

Pokles počtu mateřských škol není tak razantní jako pokles počtu jeslí ve stejných letech (viz 2.1). Tento pokles byl pravděpodobně reakcí na demografický vývoj v České republice, kdy v devadesátých letech výrazně klesla porodnost. Toto pozvolné ubývání počtu mateřských škol nelze samo o sobě vnímat negativně. Je zde však několik důvodů, proč je třeba se domnívat, že existující síť mateřských škol v České republice je nedostatečná.

Hlavním důvodem svědčícím o správnosti tvrzení o nedostatečném počtu mateřských škol je počet odmítnutých žádostí o přijetí dítěte do mateřské školy. Ze závěrečné výzkumné zprávy analýzy zadané Ministerstvem práce a sociálních věcí vyplývá, že ve školním roce 2007/2008 bylo nuceno odmítnout některé žádosti celých 37 % mateřských škol. 15 % mateřských škol muselo odmítnout více než 30 % žádostí a 5 % mateřských škol muselo odmítnout dokonce více než polovinu žádostí. Se svou žádostí tedy neuspěl v průměru každý desátý žadatel. (Kuchařová, 2008) Tato čísla jistě svědčí o převisu poptávky nad nabídkou.

V této výzkumné zprávě (Kuchařová, 2008) byl také zjišťován názor zástupců mateřských škol ohledně počtu míst v jedné třídě mateřské školy. Počet dětí v jedné třídě je nyní omezen Vyhláškou č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání z roku 2005. V mateřské škole s jednou třídou musí být minimálně 15 dětí, pokud má mateřská škola více jak dvě třídy, minimální počet dětí v jedné třídě je v průměru 18 dětí. Pokud je v obci jediná mateřská škola, musí mít, pokud má jen jednu třídu, minimálně 13 dětí, pokud má více jak dvě třídy, minimálně 16 dětí v jedné třídě v průměru. Maximální počet dětí pro jednu třídu jakékoliv mateřské školy je 24 dětí. Tyto počty neplatí pro třídy mateřských škol, které navštěvují děti se zdravotním postižením. V takových třídách je minimální počet dětí 12 a maximální 19. Více než čtvrtina dotázaných respondentů ve zmiňované výzkumné zprávě se domnívala, že počet dětí na jednu třídu je nutno zvýšit. I tento názor může svědčit o tom, že kapacita mateřských škol je nedostatečná.

Pokud přijmeme názor o nedostatečné kapacitě mateřských škol za správný, vyvstává otázka, proč zde existuje tento nepoměr nabídky a poptávky, zda proti němu zasahovat a případně jak.

Jedním z důvodů vysvětlujících, proč je větší poptávka po službách mateřských škol než jejich nabídka, je demografický vývoj v České republice. V posledních letech stoupá porodnost, což je pravděpodobně způsobeno tím, že rodí silné ročníky ze sedmdesátých let . V devadesátých

letech, kdy křivka porodnosti směřovala dolů a malých dětí ubývalo, byly rušeny mateřské školy. Nyní křivka směřuje vzhůru, malých dětí přibývá, ale mateřské školy znovu zřizovány nejsou.

Dalším důvodem, proč je míst v mateřských školách nedostatek, může být věkové složení dětí navštěvujících mateřské školy. Služby mateřských škol jsou primárně určeny dětem ve věku mezi třetím a šestým rokem. Pokud však dítě není schopné ve svých šesti letech nastoupit do základní školy, zůstává v mateřské škole ještě další rok, až do svých sedmi let. Stejně tak se od devadesátých let zvyšuje počet dětí mladších tří let navštěvujících mateřskou školu. Jak uvádí Hašková, „Od konce 80. let se podíl dětí mladších tří let ve školkách dokonce ztrojnásobil.“ (Hašková, 2007). O počet těchto dětí se tedy v podstatě snižuje volná kapacita pro děti ve věkovém rozmezí tři až šest let.

Možným řešením nedostatečné kapacity mateřských škol je zřizování nových mateřských škol. Je však pochopitelná případná rozvážnost obcí jako zřizovatelů těchto zařízení. Zřízení mateřské školy není levnou záležitostí a je možné, že jakmile silné ročníky ze sedmdesátých let ‚odrodí‘, křivka porodnosti opět klesne a dětí bude méně. To by poté mohlo vést k převisu nabídky nad poptávkou po službách mateřských škol a nutnosti opětovného rušení těchto nákladně zřízených zařízení.

Lepším řešením by mohlo být zřizování jeslí. Tím by se vyšlo vstříc poptávce po službách jeslí a zároveň by ubyla část dětí mladších tří let z mateřských škol a tím se zvýšila kapacita mateřských škol. Možnou variantou by mohlo být zřizování jeslí a jejich připojování k již existujícím mateřským školám. Varianta spojení jeslí a mateřské školy do jedné budovy je pro dítě přínosná především možností navštěvovat po dosažení tří let znovu stejné, již důvěrně známé místo, navíc společně se svým sourozencem, což by bylo výhodné a vítané i pro rodiče.

Jinou variantou je oficiální snížení věkové hranice pro přijímání dětí do mateřských škol a tedy ‚zlegalizování‘ onoho počtu dětí mladších tří let, které v současné době navštěvují mateřské školy. Tato varianta však sama

o sobě v podstatě neřeší otázku kapacity, navíc proti ní stojí názor, že mezi péčí o děti do tří let a nad tři roky věku je rozdíl a není tedy příliš vhodné tyto dvě věkové skupiny spojovat do jedné třídy. Ze závěrečné výzkumné zprávy analýzy zadané Ministerstvem práce a sociálních věcí vyplývá, že „... více než čtyři pětiny zástupců dotazovaných škol nesouhlasí s tím, aby byla snížena věková hranice pro přijímání dětí do MŠ ze tří na dva roky.“ (Kuchařová, 2008, s. 88)

Další možností řešení této problematiky je zaměřit se na alternativní služby péče o děti a rozvinout jejich nabídku. (viz 1.3)

Co se týče dostupnosti mateřských škol, ať místní, finanční či jiné, je situace výrazně lepší než u jeslí. U mateřských škol se nesetkáváme s výraznou nerovnoměrností rozmístění zařízení tak, jak je tomu u jeslí. Mateřskou školu najdeme v každém kraji, v každé větší obci. I časová dostupnost, tedy to, jak má mateřská škola otevřeno, je pro rodiče poměrně přívětivá. Většina mateřských škol má otevřeno už v půl sedmé ráno a zavírá nejčastěji ve čtyři hodiny odpoledne. Průměrně mají tedy mateřské školy otevřeno devět hodin a třicet pět minut každý den. Většina mateřských škol je navíc ochotna upravit svou otevírací dobu dle potřeb rodičů. (Kuchařová, 2008)

Finanční dostupnost služeb mateřských škol se dá také považovat za dobrou. Základní částka, bez stravování a případných dalších služeb, se pohybuje v rozmezí 0 Kč až 800 Kč. Nejčastěji rodič měsíčně zaplatí 260 Kč až 420 Kč. Průměrná výše platby včetně stravného za měsíc vztahená k průměrnému čistému měsíčnímu příjmu úplné rodiny s dětmi je 2,7 %, neúplné rodiny s dětmi 5,3 %. Ředitel mateřské školy má navíc možnost snížit nebo prominout školné, a to především v případě dětí se sociálním znevýhodněním. (Kuchařová, 2008)

Mateřské školy jsou tradiční státní institucí poskytující péči o děti předškolního věku, zpravidla od tří do šesti let. V současnosti je hlavním problémem mateřských školek podle mého názoru nedostatečná kapacita míst. Ač je důležitou příčinou nedostatečné kapacity vyšší porodnost

projevující se v posledních letech, myslím, že hlavní problém je v nedostatečnosti kapacity péče o děti mladší tří let. Tento problém by se mohl vyřešit jednak zakládáním nových jeslí a jednak rozšířením nabídky alternativních služeb péče o děti předškolního věku. (viz 2.3)

2.3 Alternativní instituce péče o děti předškolního věku

Alternativními službami péče o děti předškolního věku mám na mysli všechny ostatní varianty služeb, mimo převážně státní mateřské školy a jesle, tedy služby poskytované v soukromém sektoru. Domnívám se, že nabídka těchto služeb v České republice je nedostatečná a že by rozšíření těchto služeb pomohlo současné situaci, kdy je zaznamenávána větší poptávka po službách péče o děti předškolního věku než nabídka těchto služeb. Domnívám se, že existence dalších forem péče o děti je důležitým předpokladem pro možnost rodičů pracovní se uplatnit a že je třeba tyto formy podporovat.

V této kapitole stručně popíšu nejdůležitější alternativní formy péče o dítě předškolního věku a odpovím na otázku, zda je v současné době v České republice nabídka těchto služeb dostatečná. Navrhnou možná opatření, která by situaci mohla zlepšit. Budu se věnovat především těm formám služeb, které mohou zajistit péči o děti mladší tří let, jelikož právě v této věkové skupině je dle mého názoru nabídka služeb nedostatečná.

2.3.1 Legislativní rámec poskytování služby péče o děti předškolního věku v soukromém sektoru

Péči o dítě je možné v současnosti v České republice vykonávat v rámci podnikatelské činnosti na základě živnostenského oprávnění podle živnostenského zákona (Zákon č. 455/1991). Všeobecnými podmínkami pro provozování živnosti vyplývajícími z živnostenského zákona, § 6, jsou především dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům a

bezúhonnost, zvláštními podmínkami jsou odborná a jiná způsobilost, pokud je zákon či zvláštní předpisy vyžadují. Existují dva základní druhy živností, živnosti ohlašovací, které je možné provozovat na základě pouhého ohlášení, a živnosti koncesované, jejichž provozování je podmíněno získáním koncese, speciálního povolení od státu. Živnosti ohlašovací se podle § 19 ještě dále dělí na tři skupiny živností: živnosti řemeslné, vázané a volné. Pro provozování prvních dvou jmenovaných živností je třeba splnit podmínku odborné způsobilosti, pro živnost volnou není odborná způsobilost vyžadována.

Péči o děti lze provozovat dle živnostenského zákona dvojím způsobem. Buď jako živnost vázanou („péče o dítě do tří let věku v denním režimu“) nebo jako živnost volnou („poskytování služeb pro rodinu a domácnost“). (Kuchařová, 2008) Jiná možnost, jak podnikat v oblasti péče o děti předškolního věku ze současné české legislativy nevyplývá.

Celodenní péči o děti mladší tří let lze tedy v rámci soukromého sektoru vykonávat pouze jako živnost vázanou. V rámci živnosti volné („poskytování služeb pro rodinu a domácnost“) je totiž dle živnostenského zákona možné pečovat buď o děti starší tří let, nebo o děti mladší tří let, ne však po celý den (přičemž zajištění celodenní péče o dítě je logickým předpokladem možnosti pracovního uplatnění rodičů). Jak už bylo zmíněno, podmínkou provozování vázané živnosti je odborná způsobilost k vykonávání této činnosti. Z Přílohy č. 1 k zákonu č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání vyplývá, že provozování živnosti péče o dítě do tří let věku v denním režimu je podmíněno odbornou způsobilostí „... k výkonu povolání všeobecné sestry nebo zdravotnického asistenta nebo ošetřovatele nebo porodní asistentky nebo záchranáře podle zvláštního právního předpisu ...“ nebo odbornou způsobilostí „... k výkonu povolání sociálního pracovníka nebo pracovníka v sociálních službách podle zvláštního právního předpisu ...“. (Příloha č. 1 k zákonu č. 455/1991 Sb.) Navíc je pro účel podnikání v této oblasti ještě třeba dodržet přísné

hygienické požadavky a požadavky na prostory a provoz zařízení (MPSV, 2008).

Z výše řečeného vyplývá, že podnikat v oblasti celodenní péče o děti ve věku do tří let není nic jednoduchého. Pravděpodobně málokterý zájemce o tuto činnost bude mít požadovanou kvalifikaci a navíc prostory vyhovující hygienickým požadavkům. Obecně je forma podnikání v rámci této vázané činnosti málo rozšířená, poskytuje ji pouze zhruba 93 subjektů (organizací či jednotlivců) v celé České republice (Kuchařová, 2008).

Praxe však ukazuje, že řada lidí podniká v oblasti celodenní péče o děti ve věku do tří let, ačkoli nespĺňuje podmínky dané zákonem. Tito lidé podnikají v rámci ‚šedé ekonomiky‘ a na jejich činnost se nevztahují žádné upravující podmínky, a proto není možné garantovat kvalitu této péče. (Kuchařová, 2008; MPSV, 2008)

Protože činnost v zóně ‚šedé ekonomiky‘ není možné kontrolovat, považují za důležité, aby se buď stávající právní rámec pro poskytování služeb celodenní péče o děti do tří let upravil, nebo aby byla vytvořena nová legislativní opatření. Za účelem rozšíření spektra služeb je třeba legalizovat dnes již v praxi existující formy péče o děti (například ‚sousedská výpomoc‘), nastavit jasná pravidla týkající se služeb péče o děti a tím motivovat i soukromý sektor k rozvoji těchto služeb.

Návrhy legislativních opatření týkajících se tohoto tématu byly již Vládě České republiky předloženy v rámci tzv. Prorodinného balíčku. Tento balíček vláda schválila v listopadu roku 2008, ale jelikož v březnu 2009 vláda padla, poslanci se návrhem Prorodinného balíčku už nestihli blíže zabývat.

2.3.2 Evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci a možný vliv této formy péče o děti předškolního věku na danou situaci

Evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci je jedním z navrhovaných opatření rodinné politiky v rámci Prorodinného balíčku

předloženého v roce 2008 Vládě České republiky v současné době odstupujícím ministrem práce a sociálních věcí Petrem Nečasem. Návrh tohoto opatření vychází ze současné situace, kdy v podstatě neexistuje větší možnost vybírat si z různých druhů služeb péče o děti předškolního věku a kdy je drtivá část těchto služeb realizována pomocí státních mateřských škol, jejichž problémem je však v posledních letech nedostatečná kapacita volných míst. Alternativní služby nejsou příliš rozšířené, pravděpodobně díky složité legislativě a následné finanční nákladnosti těchto alternativních služeb pro rodiny. Evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci má rozšiřovat existující nabídku služeb péče o děti předškolního věku.

Nebude-li uvedeno jinak, jsou v této podkapitole údaje čerpány z Prorodinného balíčku, který je dostupný na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí pod oddílem rodina (MPSV, 2008).

Prostřednictvím služby evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci má být „... v souladu s právním řádem poskytována po část dne a pravidelně individuální péče o ne-vlastní dítě (děti) do 7 let věku evidovanou fyzickou osobou za limitovanou úplatu ve vlastní domácnosti fyzické osoby.“ (MPSV, 2008, s. 40) Jednoduše řečeno jde o zlegalizování již často fungující praxe, kdy rodič, který má zájem vrátit se do zaměstnání dříve, než je možné umístit dítě do školky, využije neoficiálních služeb jiného rodiče, který má naopak zájem zůstat doma a pečovat o své dítě. Pokud v současné situaci rodič přijímá za své ‚hlídací služby‘ jakoukoliv finanční částku, ocitá se tak mimo zákon, jelikož v podstatě provozuje nepovolenou živnost.

V návrhu prorodinných opatření jsou jasně definovány podmínky, za nichž má služba fungovat, a minimální nutné požadavky, které je třeba pro poskytování této služby splnit. Po splnění daných podmínek a požadavků je osoba zapsána do evidence poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci a může začít legálně nabízet své služby.

Poskytovatelem služby může být kdokoli, kdo je právně způsobilý v plném rozsahu, bezúhonný, má osobní (zdravotní stav, morální hodnoty) i jiné předpoklady pro zajištění řádné péče o děti a pečuje celodenně alespoň o jedno dítě ve věku do sedmi let. Pokud je péče poskytována v místnostech, kde může s dětmi přijít do styku další dospělý člen rodiny (manžel, druh), je třeba doložit i bezúhonnost a souhlas této osoby. Maximální počet dětí, které nesmí přesáhnout věk sedmi let, včetně vlastních, o které se může poskytovatel starat, je čtyři.

Každý poskytovatel služby je zapsán v evidenci poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci, kterou zřizuje obecní úřad (případně více obecních úřadů spojených pro tuto příležitost). Evidenční místo slouží zároveň jako kontrola splnění všech potřebných požadavků a zároveň zajišťuje dostupnost informací o možnostech poskytování služby. Poskytovatel může kromě údajů povinných uvést i údaje nepovinné, které mohou potenciálním klientům usnadnit výběr poskytovatele (počet a stáří dětí v rodině, vzdělání apod.). Při porušení daných pravidel obecní úřad poskytovatele z evidence poskytovatelů vyřadí.

Poskytovatel si musí o své činnosti související s poskytováním služby vést záznamy a ty v případě potřeby předložit evidenčnímu místu. Podmínkou pro poskytování služby je uzavření pojistné smlouvy pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou poskytováním služby nebo škodu způsobenou v přímé souvislosti s poskytováním služby.

Místnosti využívané k poskytování služby musí být hygienicky nezávadné, vhodné pro děti svou velikostí, zařízením a vybaveností. Služba je poskytována přímo v domácnosti poskytovatele.

Poskytovatel může za poskytování služby přijímat finanční úplatu. Nejvíce tato úplata může činit 15 000 Kč měsíčně, přičemž za jedno svěřené dítě je výše maximální možné úplaty 5 000 Kč. Do této částky se nezapočítávají vedlejší náklady, jakými jsou například hygienické potřeby pro dítě nebo strava pro dítě. Úplata je osvobozena od daně z příjmu fyzických osob a započítává se jako rozhodný příjem pro posouzení nároku

na dávky státní sociální podpory. Z příjmu se neplatí zdravotní ani sociální pojistné a zároveň příjem nezakládá účast na nemocenském a důchodovém pojištění.

Mezi poskytovatelem služby a zákonným zástupcem svěřeného dítěte je uzavírána smlouva o poskytování vzájemné rodičovské výpomoci. Smlouva musí být v písemné formě a musí obsahovat dojednané podmínky poskytování služby v rámci pravidel, které jsou zákonem stanoveny, a údaj o výši platby.

Poskytovatel má povinnost oznámit jakoukoliv změnu svých údajů uvedených v evidenci poskytovatelů vzájemné rodičovské výpomoci příslušnému evidenčnímu místu.

Evidenční místo je oprávněné k provozování kontrolní činnosti. Může kontrolovat dodržování podmínek daných zákonem, za případné přestupky může uložit pokutu až do 30 000 Kč.

V roce 2006 uskutečnila nestátní nezisková organizace Národní centrum pro rodinu v rámci projektu EQUAL a v rámci modelového programu podpory sladování profesního a rodinného života v kraji Vysočina „Školení poskytovatelek neinstitucionální péče o dítě nerodičovskou osobou“. Z tohoto projektu vyplynulo, že existuje zájem o službu péče o dítě tohoto typu, ale uskutečnění je problematické kvůli příliš striktním podmínkám vyplývajícím ze zákona, což je spojeno i s finanční náročností pro případného poskytovatele této služby. (Keršnerová, 2007) Domnívám se, že zlegalizováním evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci by se vyšlo vstříc zájmu o poskytování neinstitucionální péče o dítě nerodičovskou osobou a vytvořily by se pro poskytování takovéto služby podmínky, jelikož by byl vytvořen nekomplikovaný legislativní rámec pro provozování této služby.

Také je třeba podotknout, že v evropském měřítku je tento druh služby péče o děti již dostatečně vyzkoušený a většinou kladně hodnocený. V Rakousku a Německu například existuje služba „Tagesmütter“, v rámci které se denní pečovateli nebo pečovatelkami stará pravidelně po určitou část

dne ve vlastní domácnosti o cizí děti až do šestnácti let věku, za což dostává od rodičů plat. Existují denní, půldenní a hodinové formy této služby. Je možné využít služeb „Nachtmütter“, noční matky (například pro rodiče, kteří mají pravidelně několikrát v měsíci noční směnu), „Wochenendmütter“, matky na víkend, nebo „Wochenmütter“, celotýdenní matky (například v případě pracovní cesty rodiče). (Rešerše existujících forem služeb neinstitutonální péče o děti ve vybraných zemích EU)

Ve Francii mohou rodiče využít služeb tzv. mateřské asistentky. Ta za úplatu přijímá pravidelně děti ve svém domě či o ně pečuje v domě příjemců služby. V případě, že pečuje o svěřené dítě nebo děti ve vlastní domácnosti, stát za ni platí zdravotní i sociální pojištění ve výši 100 %. Pokud pečuje o svěřené dítě nebo děti v domácnosti příjemců služby, stát za ni hradí 50 % zdravotního i sociálního pojištění. (Národní centrum pro rodinu)

Ve Velké Británii existuje služba „Childminer“, dětská pečovatelka. Ta za úplatu pečuje maximálně o šest dětí ve věku do osmi let (přičemž maximálně tři děti mohou být mladší tři let a jedno dítě mladší jednoho roku), a to zpravidla ve své domácnosti. (Národní centrum pro rodinu)

Zavedení evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci v České republice by bylo dle mého názoru přínosem pro rodiče, děti, realizátora služby i stát.

Rodičům by tato služba výrazně ulehčila návrat do zaměstnání po rodičovské dovolené. Pokud si dnes rodič zvolí v rámci třírychlostního čerpání rodičovského příspěvku (viz 1.2.3) dvouletou variantu, prakticky nemá ve dvou letech dítěte možnost využít státních služeb péče o děti, jelikož jeslí je v České republice výrazný nedostatek (viz 2.1). Zavedení poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci by výrazně zlepšilo situaci rodičů vracejících se po rodičovské dovolené do zaměstnání. Dalším pozitivem této služby je flexibilnější provozovací doba, než bývá u jeslí a mateřských škol. Jelikož je v návrhu této služby ponechán velký prostor pro individuální domluvu mezi rodiči a poskytovateli služby, dá se

předpokládat, že poskytovatelé budou schopni a ochotni vyhovět časovým potřebám rodičů.

Pro děti vidím hlavní přínos takové formy péče, jakou je evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci, především v možnosti individuálnějšího přístupu k dítěti, než je tomu ve státních institucích péče o děti. Podmínky této služby, jakými jsou například poskytování péče ve vlastní domácnosti poskytovatele nebo podmínka vlastního dítěte poskytovatele, s sebou přináší rodinnou podobu prostředí, ve kterém je o dítě pečováno. Do jisté míry se dá uvažovat i o pozitivní socializační funkci této služby na dítě, zvláště pokud je dítě jedináčkem.

Pro realizátora služby je nesporným přínosem zvýšení rodinného rozpočtu. Pokud má rodič zájem pečovat o své dítě doma, je poskytování evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci vhodným způsobem, jak si přivydělat a zároveň moci zůstat v domácnosti pečovat o své dítě.

Pro stát může být přínosem této služby řešení v současnosti nedostatečné kapacity služeb péče o děti předškolního věku, především o děti mladší tří let. Dalším přínosem může být příležitost většího zapojení rodičů do pracovního procesu a tím zvýšení příjmů státního rozpočtu (daně, odvody sociálního a zdravotního pojištění).

Je možné, že lidé s konzervativnějšími názory budou do určité míry kritizovat tento druh služby, a to především kvůli možným nedostatečným podmínkám, které musí poskytovatel služby splnit. Jednou z těchto možných nedostatečných podmínek může být například kvalifikace poskytovatele. Je otázkou, zda se dá jednoznačně předpokládat, že matka starající se řádně o své dítě, bude schopna řádně pečovat i o větší skupinu cizích dětí. Tato otázka je jistě hodná diskuse. Dle mého názoru by bylo vhodné projednat další možnou podmínku, a to absolvování školení sestaveného přímo pro potřeby této formy péče. Podmínka absolvování základního vzdělání nebo ukončení příslušného odborného vzdělání je (Národní centrum pro rodinu)

Službě evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci by také mohla být vyčítána větší finanční náročnost. Když porovnáme finanční náklady rodičů na péči o jejich dítě v rámci evidovaného poskytovatele rodičovské výpomoci a v rámci například státních mateřských škol (viz 2.2), ze srovnání nám vyjde využití mateřských škol jako výrazně levnější varianta. Zde je však třeba upozornit na to, že pokud rodič využívá služby celodenní péče o dítě v mateřské škole, ztrácí tak nárok na pobírání rodičovského příspěvku. Pokud využívá v rámci celodenní péče o dítě služeb evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci, nárok na pobírání rodičovského příspěvku zůstává zachován.

V současné době považuji za důležité, aby byl návrh prorodinných opatření – Prorodinný balíček, ve kterém je jedním z opatření právě evidovaný poskytovatel vzájemné rodičovské výpomoci, co nejdříve projednáván poslanci a následně uveden do praxe. Je nutné zachovat jasně definované podmínky poskytování služby a co nejmenší administrativní náročnost. Po uvedení této formy péče o dítě by bylo dobré sledovat a analyzovat praxi a případné problémy řešit, i formou možných pozměňovacích návrhů.

2.3.3 Další možné varianty služeb péče o děti

Mimo státní zařízení služeb péče o děti předškolního věku, jakými jsou státní jesle a mateřské školy, a mimo navrhovaný model vzájemné rodičovské výpomoci existují v České republice ještě další možné varianty služeb péče o děti. Těmito dalšími variantami jsou především služby tzv. mikrojeslí a mikroškolek a služby chův pečujících o děti v jejich domácím prostředí. Služby mikrojeslí, mikroškolek i osob poskytujících individuální péči o dítě však nejsou v České republice příliš rozšířené. (Křížková, 2005) Tento stav může být způsoben jednak přísnými legislativními normami

(viz 2.3.1), jednak i vysokou finanční náročností spojenou s využíváním těchto služeb.

Možnou variantou služeb péče o děti je i péče o děti v místě pracoviště, tedy zavádění tzv. firemních školek. Ačkoliv by zavádění firemních školek bezpochyby zvýšilo prestiž zaměstnavatelů i usnadnilo zaměstnancům sladění rodinného a pracovního života, péče o děti na pracovišti se v České republice vyskytuje zatím jen ojediněle. Firemní školky existují zhruba na 2 % českých pracovišť, 8 % zaměstnavatelů uvažuje o jejich zřízení, ale v 83 % zaměstnavatel považuje zřízení firemní školky za neuskutečnitelné. (MPSV, 2008) Za hlavní překážku ve zřizování firemních školek je opět možné považovat především složitou legislativu a finanční náročnost zřizování této služby pro zaměstnavatele.

3 ZÁVĚR

Sladování rodinného a pracovního života je dnes běžnou součástí života rodičů (nejen) s malými dětmi. Jelikož po vzniku tržního hospodářství po roce 1989 stoupá časová náročnost práce i tlak na neustále se zvyšující výkonnost zaměstnanců, úspěšně sladit rodinný a pracovní život není nic jednoduchého. V tomto úsilí pomáhá rodinám stát prostřednictvím nástrojů rodinné politiky.

Význam rodinné politiky v České republice od devadesátých stoupá. Míra porodnosti v České republice od devadesátých let neustále klesá (s výjimkou několika roků, ve kterých rodí silné ročníky ze sedmdesátých let) a česká společnost stárne. První ucelená koncepce rodinné politiky, Národní koncepce rodinné politiky, vznikla v roce 2005 a za svůj cíl přijala vytváření příznivější atmosféry pro sladování rodinného a pracovního života rodin.

Ačkoliv v České republice existuje snaha podporovat rodinu, stav legislativních opatření k podpoře rodiny není ideální. Významným posunem při zrovnoprávnění postavení žen a mužů v rodině by bylo například zavedení otcovské dovolené, která je dnes už běžná v několika státech Evropské unie.

Důležitým předpokladem pro dobrou možnost pracovního uplatnění rodičů s malými dětmi je také dostupnost služeb péče o děti. V současné době je v České republice problematická především dostupnost služeb péče o děti mladší tří let. Problém nedostatečné kapacity těchto služeb je nutné řešit. K řešení by mohlo napomoci například zavedení tzv. evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci.

Návrh zavedení otcovské dovolené i evidovaného poskytovatele vzájemné rodičovské výpomoci je spolu s dalšími návrhy obsažen v návrhu prorodinných opatření, tzv. Prorodinném balíčku, který byl předložen Vládě ČR Ministerstvem práce a sociálních věcí na podzim roku 2008. Jelikož však vláda padla, nestihli se už poslanci Prorodinným balíčkem

více zabývat. Pro zlepšení situace českých rodin je podstatné, aby se poslanci Prorodinným balíčkem začali opět zabývat a snažili se tak řešit problémy, které v současnosti v České republice jsou v oblasti života rodin a snahy rodin o sladění rodinného a pracovního života.

Na začátku práce jsem si kladla především tuto otázku: Mají v České republice rodiče s dětmi předškolního věku, kteří se chtějí po rodičovské dovolené vrátit do zaměstnání, dostatečnou možnost využít služeb péče o děti? Odpověď na tuto otázku zní: Rodiče s dětmi předškolního věku, kteří se chtějí vrátit do zaměstnání, nemají dostatečnou možnost využít služeb péče o děti, a to především o děti do tří let věku. Do budoucna je nutné zvýšit nabídku služeb péče o děti především do tří let věku.

Mimo téma dostupnosti služeb péče o děti by mělo být aktuálním tématem celospolečenské diskuse také zrovnoprávnění žen a mužů a jejich možností uplatnit se stejně v rodinném i pracovním životě a být za to rovnoprávně a adekvátně finančně oceněni. V oblasti služeb péče o děti by mohl být diskutován i fakt, že na rozdíl od mateřských škol, které spadají pod kompetence Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, jesle spadají pod kompetence Ministerstva zdravotnictví. Je otázkou, zda je toto rozdělení nutné a vhodné, jaké přináší výhody a nevýhody a jak by mohla vypadat situace po sjednocení služeb péče o děti do tří let věku a o děti nad tři roky věku pod kompetence jednoho ministerstva.

4 SOUPIS BIBLIOGRAFICKÝCH CITACÍ

České předsednictví Evropské unie. *Priority České republiky v oblasti zaměstnanosti a sociální politiky*. [online]. Vláda ČR, 2008. Aktualizace 25.11.2008. [cit. 6.6.2009]. Dostupné na: <<http://www.eu2009.cz/cz/eu-policies/employment-social-policy-health-and-consumer-affairs-council/employment-and-social-affairs/zamestnanost-a-socialni-veci-671/>>

DUDOVÁ, Radka. *Promarněná šance na změnu : zhodnocení reformy rodičovského příspěvku*. In KŘÍŽKOVÁ, Alena, et. al. *Práce a péče : Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. 163 s. ISBN 978-80-86429-94-6

GIULLARI, Susy, LEWIS, Jane. *The Adult Worker Model Family, Gender Equality and Care*. 1st edition. Geneva : United Nations Research Institute for Social Development, 2005. 29 s. ISSN 1020-8208.

HAŠKOVÁ, Hana. *Doma, v jeslích, nebo ve školce?* [online]. Vydáno dne 27.01.2008. [cit. 2009-05-30]. Dostupné na: <<http://www.genderonline.cz/view.php?cislocclanku=2008012704>>

HAŠKOVÁ, Hana. *Potřebuje ČR koncepci podpory institucí péče o předškolní děti?* [online]. Socioweb, 2007, č. 11 [cit. 2009-05-30], s. 4-7. Dostupný na: <http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/146_socioweb%2011-07%20cely%204.pdf>.

HAŠKOVÁ, Hana, UHDE, Zuzana et al. *D.2.1a Draft report on public childcare and parental leave arrangements – Czech Republic*. Prague :

Institute of Sociology, Academy of Sciences of the Czech Republic, 2008
65 s.

JAKUBKA, Jaroslav. *Zákoník práce 2009*. 1. vyd. Anag : Ostrava, 2008.
143 s. ISBN 978-80-7263-491-0.

KERŠNEROVÁ, Radomíra. *Neinstitucionální péče o dítě, tzv. denní matka/otec*. In *Služby péče o děti a další závislé osoby: tři nové možnosti*. 1. vyd. Praha: Český svaz žen, 2007. 55 s.

KREMER, Monique. *How Welfare States Care : Culture, Gender, and Parenting in Europe*. 1st edition. Amsterdam : Amsterdam University Press, 2007. 298 s. ISBN 978-90-5356-975-7.

KŘÍŽKOVÁ, Alena (ed.). *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR : politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2005. 91 s. Sociologické studie/Sociological Studies 05:04. ISBN 80-7330-077-X.

KUCHAŘOVÁ, Věra (ed.). *Zmapování dostupnosti a podmínek pobytu dětí v jeslích, mateřských školách, školních družinách a obdobných zařízeních a jiných neinstitucionálních forem péče o děti v ČR včetně identifikace překážek jejich využívání s návrhy možných opatření k jejich rozvoji*. [online]. Praha : VÚPSV, 2008. 207 s. [cit. 19.6.2009]. Závěrečná zpráva o řešení projektu HR162/07.

Dostupné na: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7073/pece_o_deti.pdf>

KUCHAŘOVÁ, Věra; SVOBODOVÁ Kamila. *Sít' zařízení péče o děti předškolního věku v ČR*. 1. vyd. Praha : VÚPSV, 2006. 59 s. ISBN 80-87007-51-4.

MATĚJKOVÁ, Barbora, PALONCYOVÁ, Jana. *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2005. 79 s. ISBN 80-210-3630-3.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Národní zpráva o rodině*. [online]. Praha : MPSV, 2004. 226 s. [cit. 23.6.2009]. Dostupné na: <<http://www.mpsv.cz/cs/898>>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Soubor prorodinných opatření : prorodinný balíček*. [online]. Praha : MPSV, 2008. 114 s. Dostupné na: <<http://www.mpsv.cz/cs/5888>>

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. *Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře*. [online]. Praha : MPSV, 1995. [cit. 17.6.2009]. Dostupné na: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/695/_ps.2090/M/_s.155/701?l=117/1995>

Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. *Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon : přílohy a přechodná ustanovení*. [online]. Praha : MPO, 1991. [cit. 17.6.2009]. Dostupné na: <<http://www.mpo.cz/dokument53701.html>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Úplné znění zákona č. 561/2004, školského zákona*. [online]. Praha : MŠMT, 2008. [cit. 22.6.2009]. Dostupné na: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/uplne-zneni-zakona-c-561-2004-sb>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání*. [online]. Praha : MŠMT, 2005. [cit. 13.6.2009]. Dostupné na: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-14-2005-sb-o-predskolnim-vzdelavani-1>>

Ministerstvo zdravotnictví ČR. *Vyhláška č. 242/1991 Sb. o soustavě zdravotnických zařízení zřizovaných okresními úřady a obcemi.* [online]. Praha : MZ, 1991. [cit. 30.5.2009]. Dostupné na:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=242/1991&PC_8411_p=21&PC_8411_l=242/1991&PC_8411_ps=10#10821>

Národní centrum pro rodinu. *Rešerše existujících forem služeb neinstitutionální péče o děti ve vybraných zemích EU.* [online]. Národní centrum pro rodinu. 10 s. [cit. 13.6.2009]. Dostupné na: <<http://www.rodiny.cz/f/Image/fotkyNCR/reserse.rtf>>

SIROVÁTKA, Tomáš. *Rodina a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky.* In SIROVÁTKA, Tomáš, et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika.* 1. vyd. Brno : Albert, 2006. ISBN 80-7326-104-9. 3, s. 77-112.

ŠPIDLA, Vladimír. *Zkušenost Evropské unie : rovnost začíná v rodině.* In KŘÍŽKOVÁ, Alena, et al. *Práce a péče : Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie.* 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. 163 s. ISBN 978-80-86429-94-6

Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky. *Sít' zdravotnických zařízení 2007.* [online]. Praha : ÚZIS ČR, 2008. 141 s. [cit. 13.5.2009]. ISBN 978-80-7280-787-1

Dostupné na: <<http://www.uzis.cz/uzis/rzz/rzz.htm>>

Vláda České republiky. *Programové prohlášení vlády.* [online]. Praha: Vláda ČR, 2007. [cit. 3.6.2009].

Dostupné na: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20780>>

5 BIBLIOGRAFIE

BERÁNKOVÁ, Kateřina. Firmní školky. *HR forum*. 2009, č. 4, s. 40-41.

DUDOVÁ, Radka, et al. *Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2007. 166 s. Sociologické studie/Sociological Studies 07:3. ISBN 978-80-7330-119-4.

HAŠKOVÁ, Hana. *Denní péče o předškolní děti v kontextu aktuálních politických reforem*. [online]. Praha: Socioweb, 2008. Dostupné na: <<http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata>>

KOLÁŘOVÁ, Jitka (ed.). *Klíč k jeslím*. 1. vyd. Praha : Gender Studies, o.p.s., 2007. 52 s. ISBN 978-80-86520-22-3.

KŘÍŽKOVÁ, Alena et al. *Práce a péče : Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha : Sociologické nakladatelství, 2008. 163 s. Knižnice Sociologické aktuality. ISBN 978-80-86429-94.

KŘÍŽKOVÁ, Alena (ed.). *Pracovní a rodinné role a jejich kombinace v životě českých rodičů : plány versus realita*. 1. vyd. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2006. 105. Sociologické studie/Sociological Studies 06:14. ISBN 80-7330-112-1.

KUCHAŘOVÁ, Věra, et al. *Zaměstnání a péče o malé děti z perspektivy rodičů a zaměstnavatelů : Uplatnění nároků na rodičovskou dovolenou a na volno na péči o nemocného člena rodiny v praxi*. 1. vyd. Praha : Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. 112 s. ISBN 80-87007-18-2.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině*. [online]. Praha : MPSV, 1963. Dostupné na: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411?PC_8411_l=94/1963&PC_8411_ps=10#10821>

Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon*. [online]. Praha : MPO, 1991.

Dostupné na: <<http://www.mpo.cz/dokument53701.html>>

SIROVÁTKA, Tomáš, et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. 1. vyd. Brno : Albert, 2006. 280 s. ISBN 80-7326-104-9.

ŠTAMBERKOVÁ, Jaroslava, ŠTEFKO, Martin. *Využívání mateřské a rodičovské dovolené : praktická příručka pro zaměstnance i zaměstnavatele*. 1. vyd. Praha : Český helsinský výbor, 2007. 104 s., 1 CD-ROM. ISBN 978-80-86436-00-5.

ŠVEHLA, Marek. *Nečas znovu navrhuje „prorodinný balíček“*. Respekt, 2009, roč. 20, č. 24, s.8.

UHDE, Zuzana (ed.). *D.2.2b Research on political actions and claims by womens movements and other NGOs in childcare and parental leave issues in the Czech Republic – Draft report*. [s.l.] : Institute of Sociology, Academy of Sciences of the Czech Republic, 2008. 80 s.

Bakalářské práce
se půjčují pouze prezenčně!

UŽIVATEL

potvrzuje svým podpisem, že pokud tuto bakalářskou práci

Hlavičková, K.: Zaměstnávání rodičů s malými dětmi

využije ve svém textu, uvede ji v seznamu literatury a bude ji řádně citovat
jako jakýkoli jiný pramen.

Jméno uživatele, bydliště	Katedra (pracoviště)	Název textu, v němž bude práce využita	Datum, podpis

Jméno uživatele, bydliště	Katedra (pracoviště)	Název textu, v němž bude práce využita	Datum, podpis

Jméno uživatele, bydliště	Katedra (pracoviště)	Název textu, v němž bude práce využita	Datum, podpis